

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΦΥΣΗ 2000

Κατευθύνσεις για σχεδιασμό δράσεων και υποέργων από τους
ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ προστατευόμενων περιοχών

*Έμφαση στην παρακολούθηση ειδών και οικοτόπων της
Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ*

ΑΞΙΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 9: Προστασία Φυσικού

Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας

Ιούνιος 2010

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Προστατευόμενες περιοχές - Δίκτυο Natura 2000

Μέχρι το Μάρτιο του 2010:

Σημαντική έκταση της χώρας έχει ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000. Το Δίκτυο αυτό στην Ελλάδα περιλαμβάνει 239 Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ - Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) και 163 Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ - Οδηγία 79/409/ΕΟΚ).

Μετά το Μάρτιο-Απρίλιο του 2010:

Με την αποστολή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή:

A) δύο επιπλέον Τόπων Κοινοτικής Σημασίας:

- GR4220033 «Νήσος Γυάρος και θαλάσσια ζώνη» (περιλαμβάνεται η νήσος και η θαλάσσια έκταση έως τα 3 ναυτικά μίλια από την ακτή, συνολικά 26.114 ha, εκ των οποίων 24.336 ha είναι θάλασσα) (ως ΤΚΣ και ΖΕΠ ταυτόχρονα),
- GR4130005 «Βραχονησίδες Καλόγεροι και θαλάσσια ζώνη» (περιλαμβάνονται οι βραχονησίδες και η θαλάσσια έκταση γύρω από αυτές μέχρι την ισοβαθή των 200 m, συνολικά 1.739 ha θαλάσσιας έκτασης) (προτεινόμενη ως ΤΚΣ),

B) 42 νέων ΖΕΠ, αλλά και επεκτάσεων-συγχωνεύσεων υφιστάμενων ΖΕΠ,

ο κατάλογος των ΤΚΣ αριθμεί πλέον 241 περιοχές. Η έκταση των ΤΚΣ ανέρχεται σε 2.807.512 ha που καλύπτουν 16,3% της Ελληνικής χέρσου και 5,7% των χωρικών υδάτων.

Ο κατάλογος των ΖΕΠ αριθμεί πλέον 202 περιοχές. Η έκτασή τους ανέρχεται σε 2.953.230 ha και καλύπτουν 21,1% της χέρσου και 1,4% των χωρικών υδάτων. Σε σχέση με την καταδίκη της χώρας, θα πρέπει να σημειωθεί ότι πλέον η αλληλοεπικάλυψη Σημαντικών για τα Πουλιά Περιοχών (ΣΠΠ) και ΖΕΠ ανέρχεται σε 72%.

Συνολικά, η έκταση του Δικτύου Natura 2000 στην Ελλάδα ανέρχεται σε 4.294.960 ha και καλύπτει 27,3% της χέρσου και 6,1% των χωρικών υδάτων.

Φορείς Διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών

Το οργανωτικό σχήμα που έχει επιλεγεί για τη διοίκηση των προστατευόμενων περιοχών και λειτουργεί μέχρι σήμερα είναι αυτό του Φορέα Διαχείρισης. Τα Διοικητικά Συμβούλια (ΔΣ) των Φορέων Διαχείρισης απαρτίζονται από εκπροσώπους της κεντρικής, περιφερειακής και τοπικής διοίκησης, εκπροσώπους τοπικών παραγωγικών φορέων, ερευνητές και εκπροσώπους Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Μέχρι σήμερα έχουν ιδρυθεί 28 Φορείς Διαχείρισης οι περιοχές αρμοδιότητας των οποίων καταλαμβάνουν περισσότερα από 1.700.000 ha. Εξ αυτών, περίπου 950.000 ha είναι περιοχές του Δικτύου Natura 2000 (30% της έκτασης του Δικτύου) (Εικόνα

1). Οι υπόλοιπες εκτάσεις είναι εκτός του Δικτύου Natura 2000 και λειτουργούν σε πολλές περιπτώσεις ως περιφερειακές ζώνες. Η κατανομή των 28 Φορέων διαχείρισης ανά Περιφέρεια με βάση το πού βρίσκεται η μεγαλύτερη έκτασή τους φαίνεται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Κατανομή των 28 Φορέων Διαχείρισης ανά Περιφέρεια.

α/α	Περιφέρεια	Αριθμός Φορέων Διαχείρισης
1	Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης	4
2	Κεντρικής Μακεδονίας	4
3	Δυτικής Μακεδονίας	1
4	Ηπείρου	5
5	Θεσσαλίας	2
6	Δυτικής Ελλάδας	3
7	Ιόνιων Νησιών	2
8	Στερεάς Ελλάδας	2
9	Αττικής	2
10	Πελοποννήσου	1
11	Βόρειου Αιγαίου	0
12	Νότιου Αιγαίου	1
13	Κρήτης	1
	Σύνολο	28

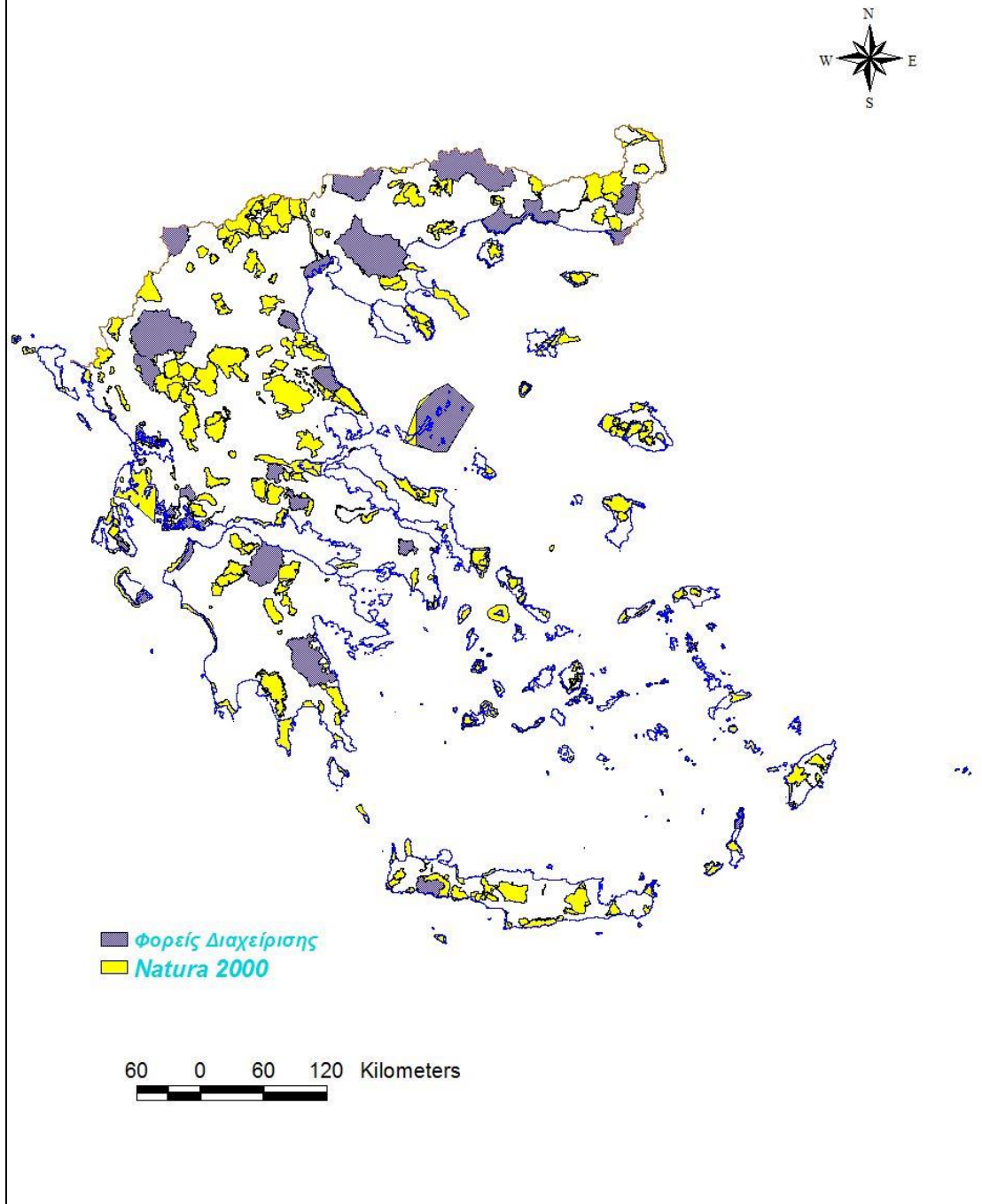
Κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006 οι Φορείς Διαχείρισης (Φ.Δ.) αντιμετώπισαν σε μεγάλο βαθμό προβλήματα από την έλλειψη ολοκλήρωσης του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας τους. Κατά τα έτη 2005-2009, ανασυστάθηκαν τα Διοικητικά Συμβούλια των 27 Φ.Δ. Ο 28^{ος} Φ.Δ. ιδρύθηκε μόλις πριν από λίγους μήνες.

Σκοποί και εργαλεία διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών

Σκοπός της διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών του δικτύου Natura 2000 είναι η εξασφάλιση ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης, η ανόρθωση ή η αποκατάσταση των τύπων οικοτόπων και των ενδιαιτημάτων των πληθυσμών των ειδών της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Τα βασικά εργαλεία διαχείρισης των περιοχών του δικτύου NATURA 2000 είναι η παρακολούθηση, η εφαρμογή μέτρων ενεργού διαχείρισης, η ενημέρωση και η διαβούλευση.

Το άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους και τα είδη έχει καίρια σημασία για τη διαχείριση των περιοχών που απαρτίζουν το δίκτυο Natura 2000. Στο πνεύμα της ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος σε άλλες πολιτικές, π.χ. ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, το άρθρο 6 αναφέρεται στις προβλεπόμενες διαδικασίες που διασφαλίζουν τη διατήρηση της φύσης στις εν λόγω περιοχές.

Περιοχές του Δικτύου Natura 2000 και περιοχές ευθύνης των Φορέων Διαχείρισης

Εικόνα 1. Χάρτης της Ελλάδας όπου φαίνονται οι περιοχές του δικτύου Natura 2000 και οι εκτάσεις δικαιοδοσίας των 28 Φορέων Διαχείρισης.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Περίοδος 2010-2015: Φορείς Διαχείρισης και χρηματοδότηση στο πλαίσιο του ΕΠΠΕΡΑΑ και των ΠΕΠ

Ο σχεδιασμός των δράσεων των Φορέων Διαχείρισης των Προστατευόμενων Περιοχών της Ελλάδας έχει αφετηρία την ανάλυση της εμπειρίας της προηγούμενης περιόδου 2000-2006(-2009) και την υιοθέτηση των ακόλουθων γενικών και ειδικών στόχων, στο πλαίσιο της χρηματοδότησής τους από το ΕΠΠΕΡΑΑ (περίοδος 2010-2015) και τα ΠΕΠ:

α) διόρθωση των στρεβλώσεων και επίλυση των προβλημάτων που παρατηρήθηκαν κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο έναρξης λειτουργίας και πρώτων χρόνων εγκαθίδρυσης των Φορέων Διαχείρισης (2003-2009),

β) σχεδιασμός, καθιέρωση και εφαρμογή ενός συστήματος επιστημονικής παρακολούθησης (monitoring) στην περιοχή ευθύνης κάθε Φορέα Διαχείρισης (τοπικό επίπεδο), ενταγμένο όμως σε ένα σύστημα παρακολούθησης ειδών και οικοτόπων σε επίπεδο δικτύου Natura 2000 και Εθνικό που θα εφαρμοστεί αποτελεσματικά την περίοδο 2007-2012 (άρθρο 11 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ),

γ) διασφάλιση της εποπτείας και εφαρμογή συστήματος αξιολόγησης (conservation status assessment) ή καλύτερα επαναξιολόγησης [σε σύγκριση με τα δεδομένα αξιολόγησης που συμπεριλήφθηκαν στη 2η Έκθεση (το 2007) Εφαρμογής της Οδηγίας 92/43] της κατάστασης διατήρησης ειδών και οικοτόπων,

δ) διασφάλιση ότι το εφαρμοζόμενο σύστημα θα μπορεί να τροφοδοτήσει με δεδομένα παρακολούθησης (field monitoring data) και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης (field data on conservation status assessment) ειδών και οικοτόπων, ως αποτέλεσμα εργασιών πεδίου, την 3^η Εθνική Αναφορά-Έκθεση Εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για την περίοδο αναφοράς 2007-2012 (άρθρο 17 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ),

ε) σχεδιασμός και υλοποίηση ενός Εθνικού συστήματος διαχείρισης ειδών, οικοτόπων και περιοχών του δικτύου Natura 2000 (έναρξη υλοποίησης το 2011) ανταποκρινόμενο στους στόχους διατήρησης (conservation objectives) ειδών και οικοτόπων σε εθνικό επίπεδο, αλλά και με την εξειδίκευσή τους και σε τοπικό επίπεδο,

στ) αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων διαχείρισης- διατήρησης που έχουν εφαρμοστεί στις περιοχές του δικτύου Natura 2000,

ζ) ενσωμάτωση των στόχων και των δράσεων που θα υλοποιηθούν από τους ΦΔ των προστατευόμενων περιοχών στους παρακάτω Άξονες του ΕΠΠΕΡΑΑ, στο πλαίσιο του ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ (2009-2015):

- Άξονας δράσεων Α1. Προστασία και διατήρηση απειλούμενων ειδών χλωρίδας, πανίδας και οικοτόπων στην επικράτεια της χώρας

- Άξονας δράσεων A2. Διασφάλιση της εποπτείας της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος
- Άξονας δράσεων A4: Διατήρηση της βιοποικιλότητας του τοπίου
- Άξονας δράσεων B1. Ολοκλήρωση του Δικτύου Natura 2000
- Άξονας δράσεων B2. Λήψη των κατάλληλων μέτρων για ένα συνεκτικό, ολοκληρωμένο και συγκεκριμένο σύστημα προστασίας στους ΤΚΣ του δικτύου Natura 2000

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ

Ακολουθούν οι ενδεικτικές δράσεις και υποέργα (ενότητες I-VI) που δύνανται να χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο του ΕΠΠΕΡΑΑ και περιλαμβάνονται στα Τεχνικά Δελτία που υποβάλλονται από τους Φορείς Διαχείρισης των Προστατευόμενων Περιοχών με κατευθύνσεις σχεδιασμού και προγραμματισμού κατά τη σύνταξη του Τεχνικού Δελτίου Προτεινόμενης Πράξης ανά Φορέα Διαχείρισης.

I. Παρακολούθηση (monitoring) και αξιολόγηση κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων

Σχεδιασμός υποέργων και δράσεων παρακολούθησης στα Τεχνικά Δελτία των Φορέων Διαχείρισης

Η κατάρτιση του Τεχνικού Δελτίου Προτεινόμενης Πράξης που αφορά τη λειτουργία του κάθε Φορέα Διαχείρισης, είτε η χρηματοδότηση γίνεται μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΠΕΡΑΑ) είτε μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ), και με στόχο την ορθολογικοποίηση στην κατανομή των πόρων, θα γίνεται από τον κάθε Φορέα Διαχείρισης Προστατευόμενης Περιοχής σε συνεργασία με:

α) την Υπηρεσία Διαχείρισης του ΕΠΠΕΡΑΑ,

β) τη Μονάδα Τεχνικής Υποστήριξης του ΥΠΕΚΑ (ομάδα εμπειρογνομώνων της Μ.Ο.Δ. Α.Ε. που από το 2009 έχει αναλάβει την υποστήριξη του ΕΠΠΕΡΑΑ και του Τμήματος Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ), ως φορέα προγραμματισμού και ως τελικού δικαιούχου προσκλήσεων του ΕΠΠΕΡΑΑ 2007-2013 (-2015),

γ) το Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ,

δ) την Εθνική Επιτροπή «ΦΥΣΗ 2000», η οποία έχει γνωμοδοτικό και επιστημονικό ρόλο και λειτουργεί και ως Εθνική Επιτροπή Προστατευόμενων Περιοχών, και πιο συγκεκριμένα με την ειδική Ομάδα Εργασίας της που συγκροτήθηκε πρόσφατα και επιφορτίστηκε με το έργο σύζευξης στόχων και συναφών δράσεων των Φ.Δ., στο υπό τη δικαιοδοσία τους τμήμα των προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδας, με τους γενικότερους στόχους ορθής εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για το σύνολο των περιοχών του δικτύου NATURA 2000 της χώρας, αλλά και για το σύνολο του Εθνικού χώρου (πέραν του δικτύου NATURA 2000) ως προς την παρακολούθηση, την αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης και τη διαχείριση - διατήρηση ειδών και οικοτόπων.

Κατανομή πόρων για την επιστημονική παρακολούθηση ειδών και τύπων οικοτόπων στα Τεχνικά Δελτία των Φορέων Διαχείρισης

Στο Τεχνικό Δελτίο λειτουργίας καθενός από τους 28 Φορείς Διαχείρισης Εθνικών Πάρκων ή Περιοχών Οικοανάπτυξης ή Περιοχών Προστασίας της Φύσης, για την προγραμματική περίοδο που διανύουμε [2007-2012 (-2015)] και για χρηματοδότηση είτε από το ΕΠΠΕΡΑΑ, είτε από τα ΠΕΠ, θα πρέπει να περιλαμβάνονται ένα ή περισσότερα υποέργα παρακολούθησης και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών και οικοτόπων (τύπων οικοτόπων, ειδών φυτών, ειδών ζώων που μπορεί να διακρίνονται σε υποκατηγορίες - αμφίβια, ερπετά, θηλαστικά, πουλιά, ασπόνδυλα).

Στόχος είναι η ορθολογική κατανομή των διαθέσιμων πόρων στα επιμέρους υποέργα των Φορέων Διαχείρισης που θα πρέπει τελικά να οδηγήσουν στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων προστασίας της βιοποικιλότητας της Ελλάδας, στο πλαίσιο του δικτύου Natura 2000. Οι πόροι αυτοί έχουν προϋπολογιστεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη (ΕΠΠΕΡΑΑ), αλλά και στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) σε ορισμένες περιφέρειες της χώρας μας.

Η ορθολογική κατανομή των πόρων αναφέρεται κατά βάση στην ύπαρξη και διάθεση τουλάχιστον **15% του συνολικού προϋπολογισμού** κάθε Φορέα Διαχείρισης (περίπου 700.000 Ευρώ) για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων των Παραρτημάτων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ στις περιοχές αρμοδιότητας κάθε Φορέα Διαχείρισης (βλ. παρακάτω στα κείμενα και στην Εικόνα 2, Τοπικό επίπεδο).

Ο παραπάνω σχεδιασμός και προγραμματισμός ως προς τις απαιτούμενες-αναγκαίες δαπάνες για παρακολούθηση και αξιολόγηση έρχεται να συνδεθεί με τον υφιστάμενο προγραμματισμό του ΕΠΠΕΡΑΑ 2007-2012 (-2015), για δράσεις παρακολούθησης και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης τύπων οικοτόπων και ειδών σε επίπεδο ολόκληρου του δικτύου Natura 2000 αλλά και της χώρας (βλ. παρακάτω στα κείμενα και στην Εικόνα 2, επίπεδο Δικτύου Natura και Εθνικό επίπεδο).

Οργανωμένος, συστηματικός, ενιαίος τρόπος σχεδιασμού των υποέργων παρακολούθησης και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης στα Τεχνικά Δελτία των Φ.Δ.

Στόχος είναι ο σχεδιασμός και η περιγραφή του υποέργου ή των υποέργων παρακολούθησης και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης να γίνεται με τρόπο οργανωμένο, συστηματικό και ενιαίο για όλους τους τύπους οικοτόπων και όλα τα είδη (που απαντούν σε περισσότερες από μια περιοχές του δικτύου Natura 2000 και εντάσσονται στις αρμοδιότητες κάποιου Φορέα Διαχείρισης).

Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου, ο σχεδιασμός διέπεται από αρχές που θα επιτρέψουν την χωρίς προβλήματα και με τη μέγιστη δυνατή αξιοπιστία και

πληρότητα σύνταξη και υποβολή της Εθνικής Αναφοράς-Έκθεσης Εφαρμογής το 2013 και προϋποθέτει τα ακόλουθα:

α) αποσαφήνιση και ιεραρχημένη πρόταση για τους τύπους οικοτόπων και τα είδη που θα πρέπει να παρακολουθούνται και των οποίων θα πρέπει να αξιολογείται η κατάσταση διατήρησης ανά περιοχή του Δικτύου (ΖΕΠ και ΤΚΣ) που εντάσσεται στην ευρύτερη περιοχή ευθύνης του κάθε Φορέα Διαχείρισης. Επικρατούσε και εν μέρει επικρατεί σύγχυση στους υπεύθυνους σύνταξης των Τεχνικών Δελτίων σε κάθε Φορέα Διαχείρισης ως προς το ποιοι οικοτόποι και ποια είδη είναι απαραίτητο-αναγκαίο, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, να τεθούν υπό καθεστώς παρακολούθησης και να αξιολογηθεί η κατάσταση διατήρησής τους. Μάλιστα, στους περισσότερους Φ.Δ. επικρατεί η άποψη ότι είναι αρκετό να παρακολουθούνται οι οικοτόποι και τα είδη προτεραιότητας. Για τους παραπάνω λόγους σε κάθε Φορέα Διαχείρισης θα δοθεί σε ηλεκτρονική μορφή ένα αρχείο με τα είδη (φυτών και ζώων) και τους τύπους οικοτόπων που θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενα προς παρακολούθηση και αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησής τους.

β) περιγραφή (συνοπτικά) της μεθοδολογίας παρακολούθησης και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών και οικοτόπων σε κάθε Τεχνικό Δελτίο Προτεινόμενης Πράξης στο Τμήμα Β (Φυσικό Αντικείμενο) και κατά την περιγραφή του σχετικού υποέργου ή της δράσης ή της ενότητας που αναφέρεται στην παρακολούθηση και την αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης (βλ. Παράρτημα, με συνοπτική περιγραφή της μεθοδολογίας για είδη και τύπους οικοτόπων),

γ) ενιαίες προδιαγραφές για την παρακολούθηση των τύπων οικοτόπων και ειδών που απαντούν στις επιμέρους περιοχές (ΤΚΣ και ΖΕΠ) κάθε Φορέα Διαχείρισης,

γ) ενιαία πρωτόκολλα αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης κάθε τύπου οικοτόπου του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, με γεωγραφική και οικολογική διαφοροποίηση και τα οποία θα οδηγούν στην επιστημονικά αντικειμενική εκτίμηση (και όχι στη βάση της γνώμης ειδικών επιστημόνων) μιας σειράς παραμέτρων για την αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης (conservation status), στο επίπεδο της επικράτειας της Ελλάδας (και όχι μόνο στα όρια των περιοχών του δικτύου NATURA 2000), όπως είναι το εύρος εξάπλωσής του (range), η έκταση που καλύπτει (area covered by the habitat) και τα τυπικά του είδη (typical species),

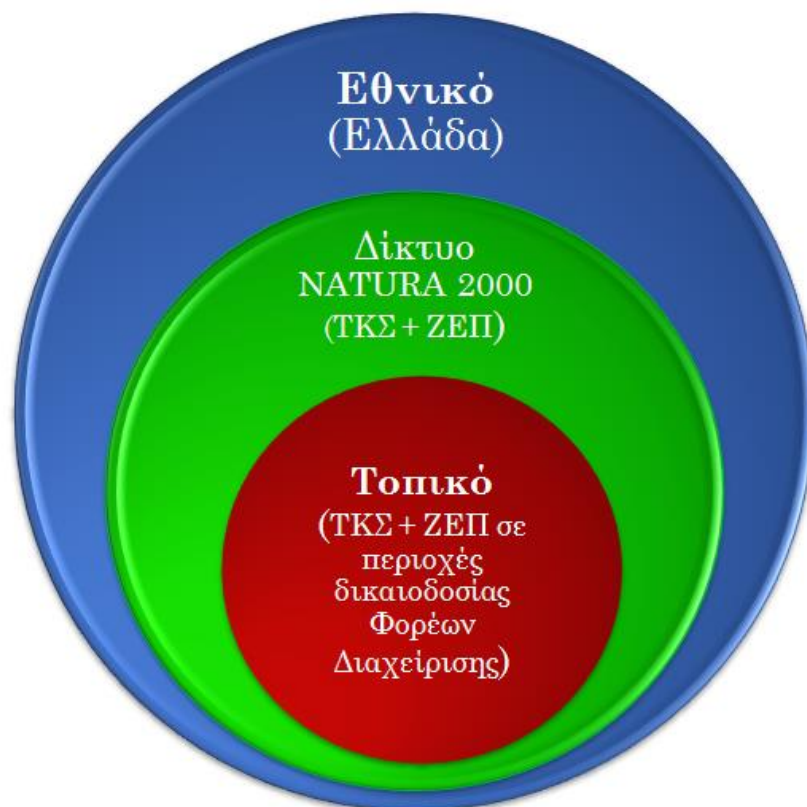
δ) ενιαία πρωτόκολλα αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης για τα είδη των Παραρτημάτων ΙΙ, ΙV & V της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και τα οποία θα οδηγούν στην επιστημονικά αντικειμενική εκτίμηση (και όχι με βάση τη γνώμη ειδικών επιστημόνων) μιας σειράς παραμέτρων για την αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης (conservation status), στο επίπεδο της επικράτειας της Ελλάδας (και όχι μόνο στα όρια των περιοχών του δικτύου NATURA 2000), όπως είναι το εύρος εξάπλωσης (range), το μέγεθος των πληθυσμών (population size) και η έκταση των ενδιαιτημάτων τους (habitat area). Το αντίστοιχο θα πρέπει να ισχύει για την ορνιθοπανίδα των Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ).

Παρακολούθηση και αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης σε τοπικό επίπεδο, σε επίπεδο Δικτύου Natura 2000 και σε Εθνική κλίμακα

Βασική επιδίωξη είναι η μεγιστοποίηση του αναμενόμενου αποτελέσματος, το οποίο θα προκύψει εφόσον οι επιμέρους δράσεις παρακολούθησης οργανωθούν με τρόπο που να δίνουν απαντήσεις σε αιτήματα που αφορούν διαφορετικές χωρικές κλίμακες.

Πιο συγκεκριμένα, οι δράσεις θα πρέπει να σχεδιαστούν σε επίπεδο τοπικό, για τους Τόπους Κοινοτικής Σημασίας και τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας που εντάσσονται στην περιοχή ευθύνης των 28 Φορέων Διαχείρισης.

Οι δράσεις αυτές θα αποτελούν υποσύνολο αυτών που θα σχεδιαστούν για **ολόκληρο το δίκτυο Natura 2000** (σύνολο των Τόπων Κοινοτικής Σημασίας και των Ζωνών Ειδικής Προστασίας), οι οποίες με τη σειρά τους θα αποτελούν υποσύνολο των δράσεων που θα σχεδιαστούν για το **σύνολο του εθνικού χώρου**, αφού η αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης ειδών και οικοτόπων σε εθνικό επίπεδο προϋποθέτει την παρακολούθηση όχι μόνο εντός, αλλά και εκτός των περιοχών του δικτύου Natura 2000 (Εικόνα 2).

Εικόνα 2. Διαφορετικά χωρικά επίπεδα και αναγκαίες κλίμακες παρακολούθησης-αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών και οικοτόπων.

Είναι αναγκαία η ύπαρξη και εφαρμογή προγράμματος παρακολούθησης ειδών και οικοτόπων σε περιοχές των Φ.Δ. που είναι εκτός δικτύου Natura 2000;

Στο ερώτημα αν στις περιοχές ευθύνης των Φ.Δ. που δεν εντάσσονται στο δίκτυο Natura 2000, θα εφαρμοστεί πρόγραμμα παρακολούθησης και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων η απάντηση είναι **ΝΑΙ**.

Θα πρέπει να εφαρμοστεί και σε αυτές τις περιοχές ένα πρόγραμμα παρακολούθησης-αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης, αλλά σε διαφορετική (αδρότερη) κλίμακα ανάλυσης, σε σύγκριση με τις περιοχές (ΤΚΣ+ΖΕΠ) του δικτύου Natura 2000.

Το Εθνικό Σύστημα Παρακολούθησης και Αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης τύπων οικοτόπων και ειδών, το οποίο θα έχει αποκεντρωμένη εφαρμογή, συνίσταται στα ακόλουθα:

1. αποκεντρωμένη συλλογή των δεδομένων παρακολούθησης και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών και οικοτόπων (σε επίπεδο ΤΚΣ και ΖΕΠ του δικτύου NATURA 2000 που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των Φορέων Διαχείρισης) με ενιαίες προδιαγραφές για την παρακολούθηση των τύπων οικοτόπων και ειδών και με ενιαία πρωτόκολλα αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης κάθε τύπου οικοτόπου και κάθε είδους των Παραρτημάτων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ (τουλάχιστον του Παραρτήματος Ι και των αποδημητικών με τακτική έλευση),
2. σύνθεση σε κεντρικό επίπεδο των επιμέρους δεδομένων για την αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων και χρησιμοποίησή τους για τη συμπλήρωση των εντύπων αναφοράς (για κάθε είδος και τύπο οικοτόπου της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ),
3. σύνταξη της Εθνικής Έκθεσης-Αναφοράς για την περίοδο 2007-2012 με την ευθύνη και τον επιστημονικό συντονισμό της Εθνικής Επιτροπής 'ΦΥΣΗ 2000' που αποτελεί και την Εθνική Επιτροπή Προστατευόμενων Περιοχών, η οποία συγκροτήθηκε πρόσφατα (10 Μαΐου 2010). Κατά την πρώτη συνεδρίαση της νεοσυσταθείσας Επιτροπής «Φύση 2000», της οποίας το έργο είναι κατ' ουσία γνωμοδοτικό για την ορθή εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στην εφαρμογή του άρθρου 11 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και συστήθηκε ειδική Ομάδα Εργασίας με σκοπό τη σύζευξη στόχων και συναφών δράσεων των Φ.Δ. και διαμόρφωση εισήγησης σχετικής με το πλαίσιο και τις προδιαγραφές για την παρακολούθηση οικοτόπων και ειδών, σύμφωνα με την απαιτήσεις του άρθρου 17 της Οδηγίας των Οικοτόπων.

Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου Τεχνικών Δελτίων

Κατά την περιγραφή του Φυσικού Αντικειμένου (Τμήμα Β), για καθεμιά από τις αναφερόμενες παρακάτω δράσεις-ενότητες δράσεων και υποέργων (II-VI) στο Τεχνικό Δελτίο Προτεινόμενης Πράξης κάθε Φορέα Διαχείρισης, τα αναμενόμενα αποτελέσματα - παραδοτέα θα πρέπει να συνδέονται με σαφή τρόπο με μια ή περισσότερες ενδεικτικές δράσεις που αναφέρονται ως δυνάμενες να χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο του ΕΠΠΕΡΑΑ.

II. Έργα προστασίας και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών

IIIα. Λειτουργία των προστατευόμενων περιοχών και των Φορέων Διαχείρισης

IIIβ. Μελέτες και υπηρεσίες στήριξης της λειτουργίας και της προστασίας των περιοχών

IV. Δράσεις φύλαξης και επόπτευσης του χώρου

V. Δράσεις ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης

VI. Λειτουργικά έξοδα - συμπλήρωση προμήθειας υποδομής και λειτουργίας, προμήθειες απαραίτητες για την υλοποίηση εγκεκριμένων δράσεων.

Η συγκεκριμένη και σαφής σύνδεση-αντιστοίχιση θα βοηθήσει τους Φορείς Διαχείρισης να ασκήσουν αποτελεσματικά το έργο τους, αλλά θα επιτρέψει περαιτέρω και την αξιολόγηση της λειτουργίας τους σε σχέση με τους σκοπούς ίδρυσής τους που συνδέονται άρρηκτα με την **εφαρμογή μέτρων διαχείρισης για τη διατήρηση** τύπων οικοτόπων και ειδών ή/και μέτρα για τη βελτίωση της 'χαμηλής' και ενδυνάμωση της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης ειδών και οικοτόπων, τα οποία συντελούν στην **ακεραιότητα του τόπου** και στη **συνολική συνοχή του δικτύου**.

Για παράδειγμα, η προμήθεια σκάφους ή αυτοκινήτου, θα πρέπει να συνδεθεί με τον ειδικό στόχο: Διασφάλιση της εποπτείας της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων και με την ενδεικτική δράση: έργα προστασίας και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών.

Ακολουθούν οι ενδεικτικές δράσεις-υποέργα που περιλαμβάνονται στα υποβαλλόμενα Τεχνικά Δελτία Προτεινόμενων Πράξεων εκ μέρους των Φορέων Διαχείρισης:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συνοπτικά μεθοδολογικά στοιχεία για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων για το Τεχνικό Δελτίο Προτεινόμενης Πράξης

I. ΕΙΔΗ

Παράμετροι παρακολούθησης ειδών της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ - Παραρτήματα II, IV και V σε τοπικό επίπεδο (Φορέας Διαχείρισης με τους ΤΚΣ και τις ΖΕΠ που ανήκουν στο χώρο ευθύνης-αρμοδιότητάς του)

Η αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των ειδών (Παραρτήματα II, IV και V) είναι σημαντική για τις δράσεις παρακολούθησης της εξέλιξής της, όπως αναφέρεται και στο Άρθρο 11 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, παράμετροι παρακολούθησης των ειδών είναι:

- η κατάσταση του πληθυσμού (δομή και δυναμική πληθυσμού),
- η ποιότητα του οικοτόπου (ειδικές δομές οικοτόπου),
- οι απειλές (αρνητικές επιδράσεις).

Το γενικό σύστημα αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης των ειδών, το οποίο θα εφαρμοστεί, αποτελείται από τρεις παραμέτρους (ποιότητα οικοτόπου, πληθυσμιακή δομή και δυναμική, αρνητικές επιπτώσεις) και τρεις κατηγορίες βαθμονόμησης:

- Ποιότητα οικοτόπου (δομές οικοτόπου που σχετίζονται με τα είδη): A: άριστη, B: καλή, C: μέτρια
- Κατάσταση πληθυσμού (πληθυσμιακή δομή και δυναμική): A: καλή, B: μέτρια, C: φτωχή ή κακή
- Επιδράσεις: A: λίγες, B: μέτριες, C: έντονες.

Η εφαρμογή των παραπάνω κριτηρίων (Άρθρο 11, Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης για κάθε είδος των Παραρτημάτων II, IV, V της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ σε τοπικό επίπεδο (Τόποι Κοινοτικής Σημασίας και Ζώνες Ειδικής Προστασίας που ανήκουν στην αρμοδιότητα κάθε Φορέα Διαχείρισης), **θα επιτρέψει τη συμπλήρωση του Εντύπου Αναφοράς Α, με τα κύρια αποτελέσματα της εποπτείας κάθε είδους των Παραρτημάτων II, IV, V σε ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, βάσει του Άρθρου 11 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.**

II. ΤΥΠΟΙ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ

Παράμετροι παρακολούθησης τύπων οικοτόπων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ - Παράρτημα Ι σε τοπικό επίπεδο (Φορέας Διαχείρισης με τους ΤΚΣ και τις ΖΕΠ που ανήκουν στο χώρο ευθύνης-αρμοδιότητάς του)

Η αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των τύπων οικοτόπων (Παράρτημα Ι) και η παρακολούθηση της εξέλιξής της είναι καίριας σημασίας για τις δράσεις παρακολούθησης, όπως αναφέρεται και στο Άρθρο 11 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Σε προσαρμογή με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, ως βάση για την αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των τύπων οικοτόπων θα χρησιμοποιηθούν οι ακόλουθες παράμετροι:

- **Δομές και λειτουργίες του τύπου οικοτόπου** (πληρότητα ειδικών δομικών και λειτουργικών στοιχείων του τύπου οικοτόπου),
- **τυπικά είδη** (πληρότητα τυπικών ειδών οικοτόπου),
- **επιδράσεις-πιέσεις-απειλές** (προοπτικές διατήρησης).

Η εφαρμογή των παραπάνω κριτηρίων (Άρθρο 11, Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης για κάθε τύπο οικοτόπου σε τοπικό επίπεδο (Τόποι Κοινοτικής Σημασίας και Ζώνες Ειδικής Προστασίας που ανήκουν στην αρμοδιότητα κάθε Φορέα Διαχείρισης), **θα επιτρέψει τη συμπλήρωση του Εντύπου Αναφοράς Β, με τα κύρια αποτελέσματα της εποπτείας κάθε τύπου οικοτόπου του Παραρτήματος Ι, σε ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, βάσει του Άρθρου 11 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.**

Το γενικό σύστημα αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης των τύπων οικοτόπων θα στηρίζεται σε τρεις παραμέτρους με τρεις κατηγορίες βαθμονόμησης και συγκεκριμένα:

- **Πληρότητα εξειδικευμένων δομών τύπου οικοτόπου**: Α: εξαιρετική αντιπροσωπευτικότητα, Β: καλή αντιπροσωπευτικότητα, C: μέτρια αντιπροσωπευτικότητα, D: Μη αναστρέψιμη υποβάθμιση, δεν είναι δυνατή η φυσική αναγέννηση.
- **Πληρότητα εξειδικευμένων ειδών του τύπου οικοτόπου**: Α: Πλήρης εκπροσώπηση των τυπικών ειδών του οικοτόπου, Β: Μεγάλη εκπροσώπηση των τυπικών ειδών του οικοτόπου C: Μερική/Χαμηλή εκπροσώπηση των τυπικών ειδών του οικοτόπου
- **Αρνητική επίδραση (πιέσεις-απειλές)**: Α: μικρή, Β: μέτρια, C: έντονη.